Persoonlijkheden

Hans van Koningsbrugge

Een Bataafs diplomaat in roerige tijden: De missie van Willem Buys in St. Petersburg (1801-1803)[1]

Hans van Koningsbrugge verhaalt in deze aflevering van 'persoonlijkheden' over de Bataafse diplomaat Buys, die in Rusland in onrustig vaarwater terecht kwam.

Wie zich met de Nederlandse geschiedenis van rond het jaar 1800 bezighoudt, kan zich moeilijk aan de indruk onttrekken dat het hier – eufemistisch gesproken – een turbulente periode betreft. Allereerst is daar natuurlijk het gegeven dat de aloude Republiek der Verenigde Nederlanden sedert 1795 ter ziele was en dat men nu van doen heeft met een vazalstaat van Frankrijk, genaamd de Bataafse Republiek. Dit betekende in de praktijk dat het bewind in Parijs de toon, de maat en het genre van de muziek bepaalde. Dit ondanks het gegeven dat de Bataven er alles aan deden om naar de buitenwereld toe zo zelfstandig mogelijk te lijken. Desondanks en vaak *contrecoeur* zat er voor de Haagse politici weinig anders op dan de koers van de Franse buitenlandse politiek te volgen. De Franse staat was simpelweg te machtig. Aldus werd men meegesleept in de serie oorlogen die eerst het Franse Directoire en vervolgens Napoleon als eerste consul en later als Keizer zouden ontketenen.

De eerste vrucht van dit 'schoons' kwam in augustus 1799. Toen deed een Britse vloot een Anglo-Russische invasiemacht van 24.000 man landen in de omgeving van het Noord-Hollandse Den Helder. In Londen en trouwens ook in St. Petersburg was de gedachtegang achter deze redenering de volgende: na ruim vier jaar Franse bezetting zouden de Nederlanders de Franse presentie wel zo beu zijn dat men de aloude Oranje dynastie, die wijselijk naar Groot-Brittannië was uitgeweken, wel weer aan de borst zou willen drukken. Dit nu bleek een misvatting. Wel gaf de Bataafse vloot, in Den Helder gelegerd, zich over na het hijsen van de Oranje wimpel op het

1 Deze bijdrage is recentelijk in ietwat andere vorm gepubliceerd in: Hans van Koningsbrugge en Emmanuel Waegemans eds., *Van de Vierpotige Leeuw en de Tweekoppige Adelaar. Studies over Nederlands-Russische relaties* (Groningen 2002) 37-55.

Britse admiraalschip. Het overgrote deel van de bevolking zou echter niet reageren. De invasie zelf werd een mislukking. Na aanvankelijke successen – onder andere de bezetting van Hoorn – gingen Nederlandse en Franse legereenheden tot de tegenaanval over zodat de Brits-Russische invasiemacht zich in oktober van Bataafs grondgebied moest terugtrekken.[2]

In de Nederlandse contemporaine pers werden vooral de Russen van alles wat mooi en lelijk was beschuldigd. Moord, verkrachting en plundering leken het handelskenmerk van de 'Barbaren uit het Oosten'. Zo meldde de Amsterdamse courant op 23 september dat na de gevechten bij Schoorl:

> '...Geene zwangere vrouwen, geene jonge dochters, geen onnoozle kinderen, geene oude grijsaards, het leven konden behouden. De eerste wierden in het gezigt hunner mannen en vaders, op de verschrikkelijkste wijze, onteerd, en zo wel aan hunne lusten als aan hunne wraak opgeoffert; en vervolgens, wat aan het geweld der bajonetten overbleef, werd, of doodgeschoten of althans deerlijk mishandeld ...'[3]

Een enige jaren geleden uitgevoerd diepgaand onderzoek heeft echter aangetoond dat de vermeende wandaden door Russen gepleegd simpelweg niet bestonden.[4] Daarentegen gedroegen de Fransen zich soms ongedisciplineerd. Kortom, de Russen kregen de wandaden van de Fransen in de schoenen geschoven.

Gesteld kan worden dat met het vertrek van de Russische soldaten de belangstelling voor Rusland sterk verminderde. Aangezien de officiële diplomatieke betrekkingen verbroken waren – de Bataafse Republiek en Rusland waren immers nadrukkelijk geen vriendjes – bereikte weinig Russisch nieuws de Nederlanden. Zo kwam in de regionale Groningse periodieken Rusland nauwelijks ter sprake. Hierop was echter een uitzondering: het grootmeesterschap van de Maltezer Ridderorde van tsaar Paul dat deze in december 1797 had geaccepteerd. Mogelijkerwijs had dit te maken met het curieuze gegeven dat een Russisch-Orthodoxe vorst, met instemming van de Paus, hoofd was geworden van deze wel zeer katholieke organisatie. In februari 1800(!) berichtte de Ommerlander Courant dat de

2 Zie voor een uitvoerige beschrijving van de gebeurtenissen in 1799: G. van Uythoven, *Voorwaarts Bataven!, De Engels-Russische invasie van 1799* (Zaltbommel 1999).

3 Geciteerd naar: H.J. Broersma, *De grenzen van het beeld, het Nederlandse beeld van de Russische soldaten tijdens de Engels-Russische Invasie in Noord-Holland in 1799* (Doctoraalscriptie Groningen, 1996) 56.

4 Broersma, *De grenzen van het beeld*, passim.

Russische vorst grootmeester was geworden van de Johanniter Orde van Jeruzalem. In dezelfde maand meldde de Groninger Courant niet alleen de nieuwe titel van de keizer maar ook dat de zetel van de orde was verplaatst naar St. Petersburg. De schrijver van het artikel prees deze stap hogelijk: het was 'een zeer geschikte' manoeuvre van de Russische tsaar. Een half jaar later deed de Ommelander Courant verslag van een spiegelgevecht voor Peterhof, het keizerlijk Zomerpaleis bij St. Petersburg, waaraan Maltezer galeien deelnamen en de nieuwbakken grootmeester zelf het bevel voerde. Cynisch genoeg meldde de krant dat de Russische vorst kennelijk nog steeds ingenomen was met zijn nieuwe waardigheid. Oftewel, de tsaar was nog steeds dol op zijn Maltezer speeltje. Dit speeltje zorgde echter ook voor diplomatieke complicaties. In 1798 had Napoleon, toen op weg naar Egypte, en passant Malta ingenomen. Twee jaar later wist een Britse vloot Malta weer aan de Fransen te ontfutselen. De Britse regering weigerde echter het eiland aan de Maltezer Ridder te restitueren.[5] Dit had onmiddellijk negatieve gevolgen voor de Brits-Russische relaties omdat het Petersburgse hof – met grootmeester Paul voorop – deze gang van zaken weigerde te accepteren. Daarmee was de anti-Franse coalitie ter ziele.[6]

Het 'strategospel' om Malta veroorzaakte een verandering van de Russische buitenlandse politiek. In maart 1800 zocht tsaar Paul persoonlijk contact met de in St. Petersburg gestationeerde Zweedse ambassadeur Curt baron Von Stedingk. Naast vriendschapsbetuigingen bood de Russische vorst zijn Zweedse collega een Russische legermacht aan, als de op dat moment in Finland heersende onrust uit de hand zou lopen. De Russische regimenten zouden uitsluitend onder Zweeds bevel komen te staan en op

5 Het Britse beleid ten aanzien van Malta was niet eenvoudig. In eerste instantie was *Whitehall* bereid de Ridders in hun macht te herstellen. Dit werd ook bij de Frans-Britse Vrede van Amiens (maart 1802) nogmaals bevestigd door middel van artikel 10 van het vredestraktaat. Nadien veranderde de Britse opinie echter. Dit werd ingegeven door de overweging dat Malta als de beste gefortificeerde haven in het Oostelijk Middellandse Zeegebied gold. Bovendien maakten de inwoners van Malta zelf duidelijk weinig voor een terugkeer van de Maltezer Orde te voelen. Zie hiervoor: B. Blouet, *The Story of Malta* (Malta 1993) 136-142.

6 Zie voor een uitvoerige beschrijving van de Russische buitenlandse politiek in het algemeen en de Brits-Russische relaties in het bijzonder: P. Dukes, *The Making of Russian Absolutism 1613-1801* (Londen en New York 1990) 195-198; een ander punt van Russische animositeit betrof de Britse afwikkeling van het Noord-Hollandse drama en speciaal de Britse behandeling van de verslagen Russische troepen. Zie hiervoor: R.E. McGrew, *Von Stedingk and Tsar Paul: March 1800*, in: *Study group on Eighteenth-Century Russia Newsletter* 28 (2000) 29.

verzoek van Von Stedingk zelf in actie komen. Als teken van oprechtheid bood Paul zijn zoon Constantijn als gijzelaar aan. Von Stedingk en zijn koninklijke heer Gustaaf-Adolf IV zaten met de gehele zaak overduidelijk in hun maag. Enerzijds kon men de tsaarse geste moeilijk weigeren, anderzijds was een Russische interventie in Finland wel het laatste middel om de verhitte gemoederen tot bedaren te brengen. Bovendien: het was maar de vraag of de Russische troepen, als deze eenmaal op Zweeds gebied waren, weer gemakkelijk zouden vertrekken. De crux lag in de 'afroepbevoegdheid' van Von Stedingk die, natuurlijk na overleg met zijn koning, besloot hiervan nooit gebruik te zullen maken. Dit viel des te gemakkelijker te verdedigen omdat de Finse onlusten even snel afnamen als ze waren ontstaan.

Deze episode zorgde er voor dat de Zweedse en Russische regeringen in intensief diplomatiek contact geraakten. De sfeer tussen beide landen was dermate goed dat in november 1800, tijdens een bezoek van Gustaaf-Adolf IV aan St. Petersburg, een verbond tot stand kwam van gewapende neutraliteit op basis van hetgeen al in 1780 onder de regering van Catherina II was gepraktiseerd.[7] Dit betekende formeel dat beide staten elkaar – desnoods gewapenderhand – zouden bijstaan indien hun scheepvaart door één of meerdere oorlogvoerende partijen zou worden bemoeilijkt. Ook Denemarken en Pruisen traden tot dit verbond toe. In de praktijk was dit verdrag vanzelfsprekend voornamelijk tegen Groot-Brittannië gericht dat door visitatie en/of confiscatie van schepen en ladingen de vrije handelsvaart in het Balticum ernstig belemmerde.

In Den Haag werd dit alles goed begrepen. Aangezien de handel op het Balticum door toedoen van de Britse vloot goeddeels stil lag, kon een toetreding tot het verbond van gewapende neutraliteit wellicht uitkomst bieden. Bovendien bekoorde de anti-Britse teneur van dit verdrag de Parijse regering zodat Den Haag deze stap kon zetten. Vooraf dienden echter eerst de diplomatieke relaties met het Russische hof te worden hersteld. Daartoe vond het Bataafse bewind de hertog van Würtemberg bereid als intermediair op te treden. Würtembergse diplomaten in Berlijn, Stockholm en Kopenhagen traden in november 1801 in contact met Russische collegae

7 Algemeen Rijksarchief (ARA), legatie Rusland 201, Nederlandse gezant te Kopenhagen Baschar aan Agent van de Buitenlandse betrekkingen van de Bataafse Republiek Van der Goed, 21.01.1801. Zie voorts: S. Carlsson, *Neutraliteit och skiftande allianser*, in: C. Wannerth (e.a. ed.), *Den Svenska Historien* (Stockholm 1985) deel XI, 50-51.

met het concrete Bataafse verzoek of een Nederlandse gezant in St. Petersburg welkom zou zijn.[8] Het Russische antwoord kon niet positiever zijn: eind december zond de tsaristische regering een blanco paspoort, bestemd voor de te benoemen nieuwe Nederlandse gezant in St. Petersburg, aan de Würtembergse vertegenwoordiger in Den Haag, baron de Mugel.[9]

Buys naar St. Petersburg

Met de tsaristische geste was de Nederlandse regering weer aan zet. In januari 1801 besloot men Willem Buys, op dat ogenblik Nederlands gezant te Stockholm, te benoemen tot extraordinaris envoy en minister plenipotentiaris aan het keizerlijk hof te St. Petersburg. Deze Buys was een opmerkelijk figuur. Hij was afkomstig uit een illustere Amsterdamse koopliedenfamilie die sedert vele jaren al talloze vertegenwoordigers aan het stadsbestuur had geleverd. Buys werd geboren in 1740[10] en promoveerde in 1771 als doctor in de rechten. Vervolgens vestigde hij zich als advocaat in Delft. Toen in 1787 de Patriotse – lees: anti-Orangistische – revolutie in Holland plaatsvond, werd hij lid van de vroedschap van Delft. Toen de Oranjes met Pruisische hulp nog in hetzelfde jaar weer terugkeren, vluchtte Buys naar Parijs. Daar maakte hij tot 1795 het gehele scala van gebeurtenissen, inclusief de terreur, van de Franse revolutie mee. In 1795 keerde hij, na de Franse invasie, terug naar Holland waar zijn ster natuurlijk snel steeg. In 1798 bracht Buys het zelf tot agent van Buitenlandse Zaken, waardoor hij het 'aanschrijfpunt' werd van Bataafse diplomaten in het buitenland. Dit schijnt toch geen succes geweest te zijn, want na korte tijd werd hij als envoyé naar Stockholm gezonden.[11]

Toen Buys medio februari het bevel kreeg onverwijld naar St. Petersburg te gaan, maakte hij natuurlijk haast.[12] Hij nam roerend afscheid van koning Gustaaf-Adolf, waarbij de vorst zelf meer dan een uur de tijd nam voor een

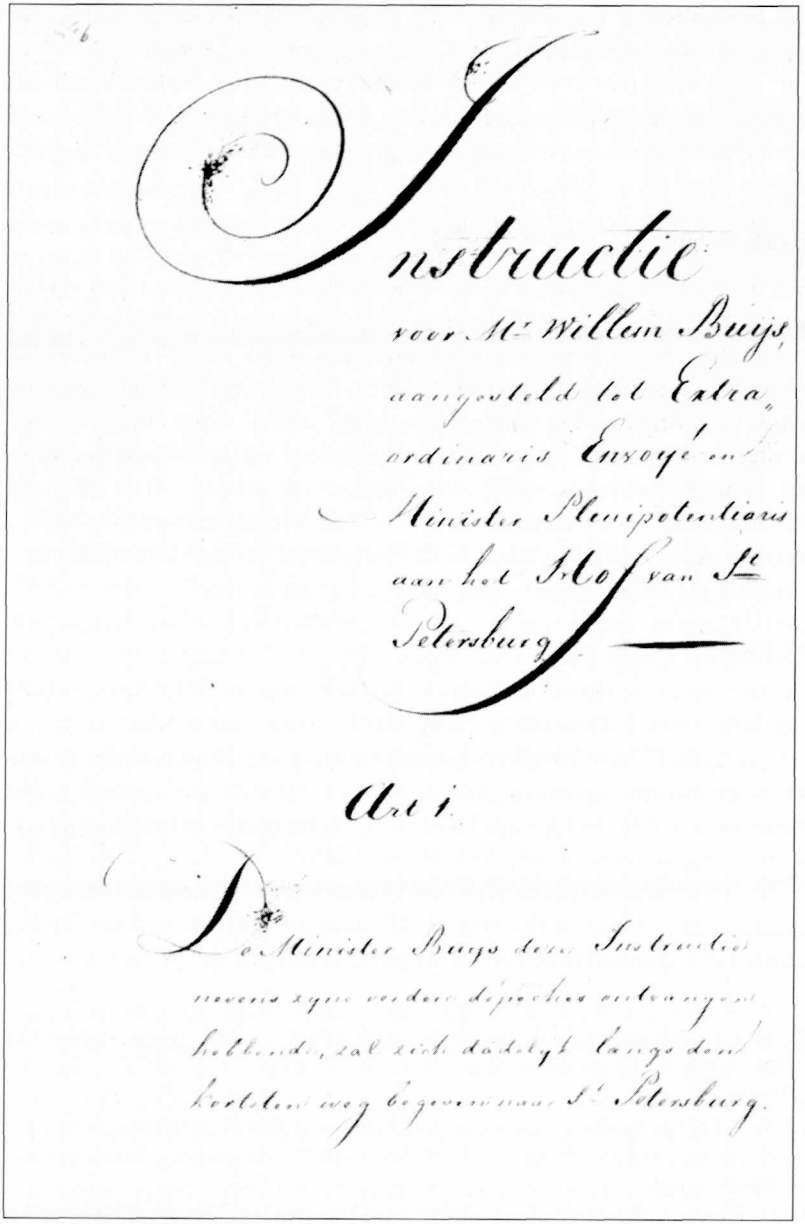
8 ARA, Legatie Rusland 201, extract uit brief van Paul I aan de regerende hertog van Würtemberg, 29 december 1801.

9 Ibidem.

10 ARA, Legatie Rusland 47, Missive Nederlands gezant in St. Petersburg baron Van Heeckeren, 31.03.1832. In deze brief meldt Van Heeckeren het geboortejaar van Buys.

11 O. Schutten, *Repertorium der Nederlandse Vertegenwoordigers residerende in het Buitenland, 1584-1810* ('s Gravenhage 1976) 38-39.

12 ARA, Legatie Rusland 200, Instructie Buys, 02.02.1801.

Instructie
voor Mr. Willem Buijs,
aangesteld tot Extra-
ordinaris Envoyé en
Minister Plenipotentiaris
aan het Hof van St.
Petersburg.

Art. 1.

De Minister Buijs dezer Instructie
nevens zijne verdere dépêches ontvangen
hebbende, zal zich dadelijk langs den
kortsten weg begeven naar St. Petersburg.

Buys' Instructie. Uit: Hans van Koningsbrugge en Emmanuel Waegemans eds., *Van de Vierpotige Leeuw en de Tweekoppige Adelaar. Studies over Nederlands-Russische relaties* (Groningen 2002) 41.

afscheidsaudiëntie.[13] Beide gesprekspartners waren het eens over het belang van het herstel van de Russisch-Bataafse betrekkingen. Dit natuurlijk met het oog op een eventuele Nederlandse toetreding tot het verbond van gewapende neutraliteit. Aldus geprogram-meerd begaf Buys zich op weg. Eerst dacht de Bataafse diplomaat via de Ålandseilanden – ten oosten van Stockholm – over het ijs naar Finland te gaan. Bij de kust bleef Buys enige dagen letterlijk naar het ijs staren, maar hij durfde toch de oversteek niet te maken. Nu ging het naar het noorden: hij passeerde Umeå op 8 maart en Holmö een dag later. Daar bleek het ijs dik genoeg zodat de nieuwbakken Ruslandganger zich over de Botnische golf naar Finland kon begeven. Geen plezierreis natuurlijk. Wegen waren nauwelijks zichtbaar; er lag meters sneeuw en het stormde voortdurend. Bovendien had Buys het permanent koud. Gelukkig kon hij zonder veel moeite de Russische grens passeren. Bovendien toonden de Russische commandanten van Frederikshamn en van Vyborg zich zeer beschaafd zodat Buys terecht kwam in uitstekende, particuliere, logementen. Op 21 maart om 6 uur 's morgens bereikte de Nederlandse diplomaat de keizerlijke hoofdstad.

Buys in actie

Na zich enigermate verfrist te hebben begaf Buys zich naar de Zweedse ambassadeur Von Stedingk. Deze fungeerde als hoogste ter plaatse aanwezige diplomaat als deken van het Corps Diplomatique. Von Stedingk zou zich in korte tijd ontwikkelen als belangrijk raadgever van Buys. Dit was niet verwonderlijk omdat het Zweedse hof, evenals het Bataafse bewind, belang had bij het slagen van Buys' missie. Dit zou immers het neutraliteitsverbond alleen maar sterker maken. Op aanraden van de Zweedse gezant begaf Buys zich op de 22ste maart naar vice-kanselier Kurakin.[14] Bij die gelegenheid besprak de Bataafse envoyé alvast de kernpunten van zijn instructie. Nu er weer een Nederlandse gezant in St. Petersburg was, diende er ook weer een Russische vertegenwoordiger in Den Haag te komen. Voorts betoonde Buys zijn instemming met de door tsaar Paul ontworpen strategie om de handel in het Balticum 'tegen de ondraaglijke heerszucht van Groot Britannien te beschermen'. De Bataafse regering kon dit laatste niet genoeg prijzen omdat:

13 ARA, Legatie Zweden, Pruisen, Polen en Saksen 201, Buys aan Agent van Buitenlandse Zaken Vander Goes, 17.02.1801; Buys aan Van der Goes, 27.02.1801; voorts ARA, Legatie Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 23.03.1801.

14 ARA, Legatie Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 23.03.1801.

> 'de volkomen onafhankelijkheid der Republiek met de waare belangens van het grootste gedeelte van Europa en met de groote vues, de Z(ijne) K(eiserlijke) M(ajesteit) thans developpeert, overeenstemt en hoe de stadhouderloose regeeringsvorm van dit gemenebest [de Bataafse Republiek] geschikt is om de Noordsche vereeniging tot steun te dienen terwijl de ondervinding geleerd heeft dat de oude Constitutie als een hulpmiddel sterkte voor de ambitieuse inzichten van Engeland'.

Tenslotte gooide Buys nog een balletje op over de mogelijkheid van een Russisch-Nederlands handelstractaat. Hierover waren in de jaren tachtig en negentig ten tijde van het envoyéschap van Johan Isaac de Swart[15] nog besprekingen gevoerd. Aangezien Buys' uitlatingen vrijwel naadloos aansloten bij de Russische visies kon Kurakin tevreden zijn. Hij overstroomde de Nederlandse vertegenwoordiger dan ook met talloze vriendschapsbetuigingen. Tsaar Paul wenste niet alleen zo snel mogelijk een herstel van de normale betrekkingen maar hij wilde Buys zelf ook onmiddellijk zien. Zonder mankeren legde Kurakin zijn kaarten op tafel. Aangezien de belangen van Rusland en de Bataafse Republiek toch parallel liepen, diende de Nederlandse staat deel te gaan uitmaken van het verbond van gewapende neutraliteit. Als lokaas ging Kurakin uitgebreid in op Buys' uitlatingen over een gunstig hadelstractaat, het traditionele Russische lokmiddel om Nederlandse regeringen in het gewenste gareel te krijgen.

In welke mate de Russische zijde geen tijd wenste te verliezen, bleek uit het gegeven dat Buys al op 23 maart om 12.30 uur een privé-audiëntie in het paleis St. Michaïl bij tsaar Paul had. Zodoende werd de Nederlandse envoyé één van de laatste, zo niet het laatste, lid van het corps diplomatique dat de Russische soeverein in levende lijve zag. Het gesprek met Paul vond onder vier ogen plaats en duurde, hetgeen opmerkelijk was, meer dan een half uur. Natuurlijk toonde zijne majesteit zich zeer vriendschappelijk. Als klap op de vuurpijl meldde de keizer dat hij de Hr. Fortsman, Russisch vertegenwoordiger in Hamburg, alvast maar had aangesteld als gezant in Den Haag. Voorts hamerde Paul net als Kurakin op het aambeeld van de gewapende neutraliteit – waarom kon de Bataafse Republiek niet onmiddellijk toetreden? – waarbij de keizer tevens handelsvoordelen aanbood. Dit om, naar zijn zeggen, te voorkomen dat Groot-Brittannië in het Balticum een handelsmonopolie zou krijgen. Buys schrok echter van zoveel haast. Op de avond van de 23ste maart schreef hij aan zijn bazen in

15 Zie hiervoor: ARA, Legatie Rusland, 128-135.

Den Haag dat hoewel hij pas twee dagen in Sint Petersburg was:

> 'hij niet in staet (was) te voldoen, aen het empressement 't welk Z(ijne) K(eizerlijke) M(ajesteit) en hoogst, desselfs Ministers betoonen om de banden van vriendschap en eensgesindheid met de Bat(aafse) Rep(ubliek) nauwer toe te halen'.[16]

Kortom, voor Buys was verbale instemming met de Russische buitenlandse politiek iets anders dan een daadwerkelijk Nederlands toetreden tot het verbond van neutraliteit. Hij verzocht dan ook om nieuwe instructies.

Toen de Bataafse envoyé op de 24ste maart wakker werd, was alles echter veranderd. Hij meldde die dag dat tsaar Paul 's nachts om twee uur – 'zeer subiet' – was overleden en dat Pauls zoon Alexander onmiddellijk was opgevolgd. Buys stond hier niet lang bij stil maar raakte in paniek omdat hij niet wist hoe hij zich moest gedragen nu de 'grote rouw' aan het Russische hof zou worden afgekondigd. Von Stedingk gaf raad. Hebt U, zo vroeg hij, officieel bericht gekregen van het afsterven van de keizer? Op Buys ontkennende antwoord antwoordde de Zweed droogjes dat er in dat geval ook niets was gebeurd. In Rusland gold immers als regel: zonder officiële aankondiging geen gebeurtenis. Op Buys'vraag of er dan misschien een koerier naar West-Europa gezonden kon worden, antwoordde de Zweed droogjes dat dit niet kon omdat ongetwijfeld de grenzen zouden worden gesloten. In rond Hollands: er was niets officieels gebeurd maar toch gingen de grenzen onofficieel dicht. Een paradox waarvan de humor beide diplomaten echter ontging.[17]

Toch werd ook Buys wantrouwend over de gang van zaken. Allereerst vond hij het vreemd dat Alexander in zijn 'aantrede-oekaze' nadrukkelijk te kennen gaf te willen treden in de voetsporen van zijn grootmoeder Catherina II. Pa werd nergens genoemd en deed er kennelijk ook niet meer toe. Bovendien merkte Buys op dat het Petersburgse garnizoen al om 6 uur 's morgens de eed op de nieuwe keizer moest afleggen. Kennelijk was men niet zeker van de loyaliteit van de troepen. Voorts noteerde de Hollander als de 'vrijheidslievende Bataaf' met instemming dat een aantal individuele vrijheden werden hersteld. Zo mochten de Russen weer de kleren dragen die zij zelf wilden zonder zich te bekommeren om allerhande kledingvoorschriften die Paul had uitgevaardigd. Bovendien behoefde men niet meer uit zijn rijtuig te stappen als een lid van de keizerlijke familie

16 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 23.03.1801.
17 ARA, Lias Rusland 190, Missive Buys aan Van der Goes, 24..03.1801.

Vorst Alexander Koerakin. Uit: *Studies over Nederlands-Russische relaties*, 44.

passeerde. Maar het was niet alles goud wat er blonk. Ronduit smakeloos vond Buys het dat het nieuwe keizerlijke regime bevel gaf tot het feestelijk verlichten van alle huizen in Sint Petersburg ter ere van de nieuwe tsaar. Dit op zichzelf was natuurlijk geen probleem, ware het niet dat het lijk van Paul nog boven aarde stond. De begrafenis in de Peter en Paulvesting, de plaats waar de tsaren vanaf Peter de Grote ter aarde werden besteld, vond Buys een aanfluiting. Allereerst waren alleen tsaar Alexander, grootvorst Constantijn en grootvorstin Anna aanwezig. De overige leden van de keizerlijke familie ontbraken eenvoudigweg. Bovendien werd de kerkdienst afgeraffeld.[18] Na drie kwartier stond iedereen weer buiten terwijl de leden van de keizerlijke familie niet eens de moeite had genomen iets van een receptie te organiseren. Zelfs voor een inzake Russische toestanden ongeoefende waarnemer drong de conclusie zich op: men was Paul liever kwijt dan rijk.[19]

Uit Buys' brieven wordt duidelijk dat hij zich pas gaandeweg ging realiseren dat Paul was vermoord. Eind juni meldde de Bataafse envoyé het ontslag van de gouverneur-generaal van St. Petersburg Von der Pahlen die één van de voornaamste samenzweerders tegen Paul was geweest.[20] De keizerin-weduwe Maria Fjodorovna had op subtiele en minder subtiele wijze hierop nadrukkelijk aangedrongen. Zo had zij in haar hofkerk een tekening laten aanbrengen van een man die werd vermoord met daaronder de tekst 'bid voor de ziel van de overledene en dat de daders gestraft mogen worden'. Toen Von der Pahlen deze tekening liet verwijderen en vervolgens liet verscheuren, eiste Maria Fjodorovna van keizer Alexander het ontslag van de gouverneur. Bij weigering dreigde ze niet meer in de hoofdstad te zullen verschijnen. Von der Pahlen was een andere menig toegedaan en uitte deze ook onverbloemd: hij vond dat de keizerin maar naar Duitsland, haar geboortegebied, diende te vertrekken. Uiteraard ging Hare Keizerlijke Majesteit zich bij de keizer beklagen zodat Von der Pahlen's ontslag niet uitbleef. Alexander maakte echter door de onmiddellijke benoeming van Von der Pahlens zoon tot kamerheer duidelijk niet geheel en al achter zijn moeder te staan.[21] Nog geen vier maanden later was het de beurt aan de

18 ARA, Lias Rusland 190, Missive Buys aan Van der Goes , 03.04.1801.

19 Op dit ogenblik wordt over tsaar Paul opvallend welwillend geschreven. Zie hiervoor bijvoorbeeld: A.M Peskov, *Pavel I*, Moskva 2000, passim. Momenteel gaan in de Russisch Orthodoxe kerk zelfs stemmen op hem heilig te verklaren.

20 ARA, Lias Rusland 190, Missive Buys aan Van der Goes, 30.06.1801 en 03.07.1801.

21 ARA, Lias Rusland 190, Missive Buys aan Van der Goes, 10.07.1801.

andere voornaamste samenzweerder, kanselier graaf Panin. Hij kreeg nog voor de officiële kroning van Alexander in Moskou zijn congé. Reflecterend op deze twee gebeurtenissen constateerde Buys begin januari 1802 dat de keizerin-moeder:

> 'Steeds met seer veel voorzigtigheid en bedaardheid gebruik gemaakt [had] van haaren niet geringen invloed op den Keiser om de persoonen die daarvan [de moord!] deel hadden van het hof te verwijderen en de getrouwen of van de zaak onkundigen te bevorderen.'[22]

De keizerin-moeder nam dus op gepaste manier wraak.

Na Pauls overlijden nam Alexander meteen zonder veel bombarie de touwtjes in handen. In tegenstelling tot zijn vader was de nieuwe tsaar wars van (militair) vertoon. Hij scheen zonder enige statie in de Senaat[23], terwijl bij het benaderen van de soeverein ook het verplichte knielen en handkussen tot het verleden gingen behoren. Voorts noteerde Buys met instemming het gegeven dat de keizer alleen of met een klein gevolg door de stad wandelde en daarbij iedereen met de grootste beleefdheid bejegende.[24] De Bataafse envoyé raakte dan ook niet uitgejubeld over het nobele karakter van de nieuwe Russische soeverein.[25]

Het aantreden van Alexander bleef evenwel niet beperkt tot uiterlijkheden. Nog geen week na de troonsopvolging daagde de Britse regering de in het verbond van neutraliteit verenigde mogendheden nadrukkelijk uit. Op 30 maart 1801 beschoot een Britse vloot van ongeveer 50 vaartuigen onder de admiraals Parker en Nelson de Deense hoofdstad Kopenhagen. De Deense defensie bleek niet sterk genoeg zodat het Deense hof weinig anders kon doen dan met een wapenstilstand instemmen. De Deense regering stemde in met een opschorting van haar lidmaatschap van het verbond van neutraliteit terwijl de Deense marine 14 weken niet actief zou zijn.[26] Deze gebeurtenissen maakten Buys duidelijk dat welke

22 ARA, Lias Rusland 191, Buys aan Van der Goes, 01.01.1802.
23 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 17.04.1801.
24 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 21.04.1801.
25 Zie bijvoorbeeld Buys' jubelmissive naar aanleiding van het ontvangen van een nieuw credentiaal: ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 12.05.1801. Hierin toont Buys zich uitermate tevreden terecht te zijn gekomen aan 'een hof van een vorst die door syne uitmuntende hoedanigheeden, zagten inborst, minzaam caracter, eerlyke inzichten en vredelievende gevoelens alle harten na zich trekt'.
26 O. Feldbæk, *Denmark and the Baltic, 1720-1864*, in G. Rystad, K.R. Böhme en W.M. Carlgren, *In Quest of Trade and Security, The Baltic in Power Politics 1500-*

afspraken Den Haag – en dus Parijs! – in het kader van het verbond van neutraliteit ook voorstond, deze nutteloos waren als men niet bij Britse acties gewapenderhand voor elkaar opkwam. In St. Petersburg dacht het Russische bewind niet anders, ook al had men ook zichzelf de nodige verwijten te maken. Niet alleen had het Zweedse kustgeschut in de Sont bij het passeren van de Britten gezwegen en was het voornaamste Zweedse eskader in Karlskrona te laat uitgevaren, maar ook de Russische oorlogsschepen in Reval – het huidige Tallin – kwamen wegens gebrek aan proviand niet in actie.[27] Oftewel, het verbond van neutraliteit had deze testcase niet doorstaan. Dit werd in Petersburg goed begrepen. Weliswaar zou de Britse vloot, na eerst voor Reval te zijn verschenen, het Balticum weer verlaten maar dit gebeurde pas nadat de Russische diplomatie concessies had gedaan inzake het visiteren van neutrale schepen door de Britse marine.[28] Bovendien werd het embargo op Britse goederen opgeheven dat nog door tsaar Paul wegens de Malteser affaire was afgekondigd.[29] Daarmee was het internationaal-politieke landschap danig veranderd. In plaats van toenemende Russisch-Britse vijandschap ontstond er nu een verbetering van deze betrekkingen. Uiteraard had dit alles effect op Buys' missie. Nu het internationale verbond van neutraliteit ter ziele was, verdween dit als gespreksonderwerp. Buys ging zich dan ook meer richten op Russisch-Nederlandse bilaterale verhoudingen.

St. Petersburg - Moskou - St. Petersburg

Uitgaande van puur Bataafse belangen begon Buys vanaf eind mei te hameren op het aambeeld van de commercie. Allereerst sondeerde hij kanselier Panin of de voormalige Nederlandse consul Bagge, die in 1791 – dus nog ten tijde van het voormalige Staatse bewind – zijn aanstelling had gekregen, weer in zijn ambt hersteld zou kunnen worden.[30] De rijkskanselier toonde zich niet al te enthousiast. Waarom de consulaire bescherming voor Bataafse onderdanen regelen als de handel op het

1900, Lund 1994, 273-275; voorts: R. Hattersley, *Nelson* (London 1976) 90-99.

27 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 21.04.1801; Buys aan Van der Goes, 01.05.1801.

28 Zie voor een adequate beschrijving met analyse van de Russisch-Britse overeenkomst; Ara, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 23.06.1801.

29 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 19.05.1801.

30 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 29.05.1801.

Balticum wegens de activiteiten van de Britse vloot toch stil lag? Buys was echter stellig. Er waren allerlei geruchten over vredesbesprekingen en bovendien waren onderdanen van de Bataafse Republiek, zij het onder neutrale vlag, doorgegaan met het varen op Rusland.[31] Panin beloofde de zaak aan de tsaar zelf voor te leggen. Voorts drong Buys aan op het beginnen van onderhandelingen over een handelsverdrag. De Russische eerste minister beloofde de Bataafse diplomaat dat hem spoedig commissarissen ter beschikking zouden worden gesteld om de onderhandelingen te beginnen.[32] Dit alles was symptomatisch voor de contacten tussen Buys en Panin. De Rus beloofde van alles maar er gebeurde feitelijk niets. Het enige goede nieuws dat de Bataaf kon overbrieven was de benoeming van een Russische chargé d'affairs in Den Haag, Pavel Gugberg genaamd, waarmee Alexander het eerdere besluit van zijn vader veranderde. Over de zending van een diplomaat met hogere rang zou later worden besloten.

In de zomer van 1801 maakte de diplomatieke *beau monde* van St. Petersburg zich op voor de traditionele kroning van de nieuwe tsaar in Moskou. Uiteraard vormde een dergelijke verplaatsing geen sinecure. Bij missive van 7 augustus kreeg Buys toestemming om de festiviteiten, gepland voor eind september, in Moskou bij te wonen.[33] De Bataafse envoyé had echter al half augustus het zekere voor het onzekere genomen en zijn parade koets en verdere equipage vooruitgezonden. Op 16 september ving Buys de reis naar Moskou aan dat hij op 22 september bereikte. Woorden schoten de Bataafse vertegenwoordiger te kort om de perfecte Russische organisatie te beschrijven. Paarden en logeerfaciliteiten waren in meer dan voldoende mate aanwezig. In Moskou diende Buys uit hoofde van zijn functie allerlei ceremoniële bezoeken af te leggen, wat, zo meldde hij, 'uit hoofde van de uitgebreidheid der stad, en de moeyelijkheid om de menschen te vinden seer langzaam voordgaat'.[34] Dit werd echter ruimschoots vergoed door de kroningsplechtigheden op 27 september die zo prachtig waren dat

31 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 12.06.1801.

32 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 19.06.1801.

33 ARA, Lias Rusland 190, Missive van Agent van Buitenlandse Zaken aan Buys, 07.08.1801; genoemd in Buys aan Agent van Buitenlandse Zaken, 01.09.1801. Eerst kreeg Buys voor zijn Moskouse reis een bedrag van 7.000 gulden toegezegd. Zie: ARA 198, Van der Goes aan Buys, 21.08.1801. Eind november werd dit bedrag verdubbeld, wat een duidelijk teken was dat men in Den Haag de activiteiten van Buys buitengewoon apprecieerde. ARA 198, Van der Goes aan Buys, 27.11.1801.

34 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes 28.09.1801.

Buys zich een dag daarna nog niet in staat voelde 'zulks op eene genoeg naauwkeurige wijze' te beschrijven.[35] Dit spektakel vormde het startsein voor een eindeloze reeks feesten en recepties. Uit zijn brieven te oordelen genoot Buys met volle teugen. Het hoogtepunt was een bal masqué op 4 oktober in de zalen van het keizerlijk palijs waarvoor 11.000 gasten waren uitgenodigd zodat 'men de grootste moeite (had) om van de eene zaal in de andere te komen'.[36] Vijf dagen later was er al weer een diner ten hove voor 500 personen. In de tussenliggende dagen behoefde men zich echter niet te vervelen. Russische aristocraten, de adelsclub als collectief en de Rooms Katholieke gemeenschap van Moskou organiseerden afzonderlijk festiviteiten. Geen enkel feest kon echter wedijveren met de partij die de graaf Sjeremetev gaf op zijn landgoed buiten Moskou. Deze 'attente edelman' had hiertoe zelfs de bijna vier kilometer lange weg van Moskou naar zijn paleis laten verlichten. Bij het diner voor 1200 personen werd gegeten van een gouden servies. Uiteraard maakte de opmerkzame Buys voor zijn meesteres een schatting van de kosten, die naar zijn mening wel 60.000 roebel beliepen.[37]

Na het feest bij Sjeremetjev verminderden de festiviteiten. Zijn keizerlijke majesteit zelf gaf het goede voorbeeld door ter bedevaart te gaan naar het klooster Nieuw Jeruzalem op korte afstand van Moskou. Voorts kregen alle in Moskou bij de kroning aanwezige diplomaten een gouden herinneringsmedaille, een duidelijk teken dat de pret nu toch echt ten einde was.[38]

Tijdens het feesten vergat Buys echter zijn taken niet. Hij regelde dat de in ongenade gevallen Nederlandse ambassadeur aan het Turkse hof, Dedem van de Gelder, kon rekenen op Russische diplomatieke tussenkomst.[39] Deze Nederlandse diplomaat was in problemen geraakt omdat hij bij het procederen tegen Turkse schuldenaars het misgenoegen van de Turkse regering had opgewekt en van het hof was verbannen. Tegelijkertijd kon Buys namens de Bataafse regering ook een gebaar van goede wil maken. Nog in Sint Petersburg had hij namens het Bataafse bewind de zaak van de laatste 34 gewonde Russische krijgsgevangenen aangekaart die, na een verblijf van twee jaar, voldoende fit waren om de reis van de Bataafse

35 Ibidem.
36 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 05.10.1801.
37 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 13.10.1801.
38 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 19.10.1801.
39 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 26.10.1801.

Republiek naar Rusland te maken.[40] Probleem was echter hoe deze soldaten te vervoeren. Voor een dergelijk zeetransport kreeg het Bataafse bewind van de Britse regering geen toestemming; een duidelijk bewijs hoe uitermate verstoord de onderlinge verhoudingen waren.[41] Aan Panin stelde Buys een andere oplossing voor. Waarom geen Russisch schip sturen waarvan de regering in Den Haag dan de kosten zou dragen? De moeilijkheid was echter dat het herfstseizoen te ver gevorderd was om een dergelijke oplossing mogelijk te maken.[42] Alhoewel in beide zaken niet onmiddellijk een resultaat werd geboekt, was één ding duidelijk: Rusland en de Bataafse Republiek probeerden het elkaar weer naar de zin te maken. Daarbij kon Buys in Moskou een pluspunt noteren. Medio oktober nam Panin, ongetwijfeld op instigatie van Alexander zelf, ontslag, iets dat de Bataafse diplomaat zonder omhaal omschreef als gunstig voor hem persoonlijk en voor de Bataafse Republiek.[43] Buys ergerde zich over Panins 'hooge toon, zijn koel voorkomen, zijn zonderling en ongemaklijk humeur en zijne traagheid in de expeditie van zaken'.[44] Het humeur van de Bataafse diplomaat zal ongetwijfeld nog verder verbeterd zijn bij het nieuws van begin november dat de preliminairen – de basisprincipes voor een toekomstige vrede – tussen Frankrijk en Groot-Brittannië waren gesloten.[45] Hierdoor werd de kans op een algemene vrede in Europa sterk vergroot. Toen Buys dan ook op 6 november in zijn koets naar St. Petersburg plaatsnam, leek de Russisch-Bataafse toekomst zonniger dan zonnig.

Van Oorlog naar Vrede en terug

Toen Buys medio november in St. Petersburg terugkeerde, hamerde hij op het oude aambeeld van de zending van een hoge Russische diplomaat naar Den Haag en van de erkenning van Bagge tot Bataafse consul in St. Petersburg. Nu graaf Panin van het toneel verdwenen was, werden beide zaken, dankzij de hulp van Kurakin met wie Buys het uitstekend kon vinden, snel afgehandeld. Bagge kon zich eind november al aan het Corps

40 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 19.06.1801.
41 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 08.09.1801.
42 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 22.10.1801.
43 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 15.10.1801.
44 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 01.01.1802.
45 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 05.11.1801.

Diplomatique presenteren[46], terwijl het Alexander medio december behaagde de zeer ervaren diplomaat Gustav Ernst von Stackelberg tot extraordinaris envoyé aan te stellen 'bij sijne vriendinne de Bataafsche Republiek'.[47] Daarmee waren in ieder geval de formele diplomatieke betrekkingen op voldoende niveau gebracht om tot verdere intensivering van de relaties over te gaan.

Een voorbeeld van dit laatste vormde uiteraard een Nederlands-Russisch handelstraktaat. In de herfst van 1801 werd Buys als Russisch onderhandelaar vorst Gagarin toegewezen. Deze chef van het Commercie College raakte echter in zijn hoedanigheid van directeur van de Petersburgse Staatsbank bij een corruptie-affaire betrokken zodat hij het veld moest ruimen. Zijn opvolger graaf Romanzov kreeg naast het Commercie College ook het College van Waterwerken toebedeeld zodat hij van begin af aan niet eenvoudig was te benaderen.[48] Uiteraard kwam dit de snelheid van de onderhandelingen niet ten goede. Toen begin februari Kurakin last kreeg van 'reumatique pijnen in verscheidene deelen van het hoofd'[49], gevolgd door een enorm abces in de keel[50], was het met de besprekingen snel gedaan omdat Buys nu zijn onvermoeibare intermediair kwijt was. Na een aderlating knapte de vice-kanselier weliswaar weer wat op maar hij was toch te zwak om zich al te zeer te manifesteren. Aangezien Romanzov echter niets wenste te doen zonder een expliciet bevel van Kurakin, bleef de gehele zaak eindeloos liggen.[51] Pas medio april 1802, na persoonlijke tussenkomst van Kurakin, raakten Romanzov en Buys weer aan de praat[52]. Daar bleef het echter bij. Romanzov was veel meer bezig met het opstellen van een nieuwe tarieflijst voor de haventollen om veel aandacht voor Buys te hebben. Toen dan ook eind mei keizer Alexander via Narva, Riga en

46 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken Van der Goes, 27.11.1801. Door een in oktober 1801 van kracht geworden nieuwe 'staatsregeling' veranderde de titulatuur van Agent in Staatssecretaris . Voorts: ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 29.12.1801.

47 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 15.12.1801; zie voor een biografie van Von Stackelberg: O. Schutte, *Repertorium der buitenlandse Vertegenwoordigers, residerende in Nederland,* 1584-1810 ('s Gravenhage 1983) 571.

48 ARA, Lias Rusland 190, Buys aan Van der Goes, 25.12.1801; ARA Lias Rusland 191, Buys aan Van der Goes, 08.01.1802.

49 ARA, Lias Rusland 191, Buys aan Van der Goes, 02.02.1802.

50 ARA, Lias Rusland 191, Buys aan Van der Goes, 16.02.1802.

51 ARA, Lias Rusland 191, Buys aan Van der Goes, 13.04.1802 en 20.04.1802.

52 ARA, Lias Rusland 193, Buys aan Van der Goes, 20.04.1802.

Memel naar Pruisen vertrok voor een officieel staatsbezoek[53] en Kurakin dus voor de Bataafse envoyé niet meer de weg kon plaveien bij zijn keizerlijke meester, was het met de besprekingen over de wederzijdse handel snel gedaan. Romanzov liet simpelweg niets meer van zich horen.

Een zaak kon Buys echter wel afhandelen. Gebruik makend van de in maart 1802 gesloten Frans-Britse Vrede van Amiens, kon het Bataafse bewind eindelijk de laatste Russische krijgsgevangenen repatriëren. Op 21 juli bereikte de Bataafse schoener De Vliegende Vis met aan boord 34 Russische militairen de haven van St. Petersburg[54], waarna de Bataafse zeeofficieren een uitstekende ontvangst, natuurlijk onder andere bij Kurakin, ten deel viel.

In feiten was dit het laatste dat Buys kon realiseren. In de herfst van 1802 openbaarde zich bij hem een onbekende, maar heftige ziekte, die zijn functioneren ernstig bemoeilijkte. De Bataafse envoyé beperkte zich nu, als hij daartoe in staat was, tot het weergeven van het diplomatieke nieuws. Dit nu achtte de Bataafse regering te weinig. Om Buys te vervangen zond het bewind in Den Haag in de lente van 1803 Dirk, graaf van Hogendorp, een broer van de bekende Gijsbert, naar St. Petersburg.

Het 'einde' van Buys had iets van een tragikomedie. Begin juni meldde Van Hogendorp dat Buys 'altoos in deze dode staat' bleef en dat zijn dokter, De Grieve – tevens lijfarts van de keizerin-moeder – de Bataafse diplomaat dringend aanraadde naar zijn vaderland terug te keren.[55] De voormalige envoyé weigerde echter te vertrekken omdat hij, naar eigen mening, te zwak was om te reizen. Van Hogendorp zat nadrukkelijk met Buys in zijn maag. De nieuwe gezant besloot toen te gaan pogen tsaar Alexander voor zijn eigen doeleinden te gebruiken. Wat zou het fantastisch zijn als de keizer Buys bij de afscheidsaudiëntie aanraadde toch vooral naar huis te gaan![56] De zieke toonde zich echter buitengewoon assertief. Bij het ceremoniële afscheid drong Buys opzichtig voor zijn nieuwe collega zodat de deuren achter Buys werden gesloten. Van Hogendorp moest buiten wachten en werd pas later toegelaten. Ondertussen stapte Buys op Alexander af met de mededeling dat hij te zwak was om te reizen. Geroutineerd antwoordde de keizer dat de persoon van Buys 'hem altoos aangenaem

53 ARA, Lias Rusland 193, Buys aan Van der Goes, 01.06.1802.
54 ARA, Lias Rusland 193, Buys aan Van der Goes, 23.07.1802; Buys aan Van der Goes, 27.07.1802.
55 ARA, Lias Rusland 214, Van Hogendorp aan Van der Goes, 07.06.1803.
56 Ibidem.

zoude zijn'[57], iets dat de voormalig diplomaat stijfde in zijn onwil om weg te gaan. Van Hogendorp was vanzelfsprekend niet geamuseerd. Hij schreef naar huis dat Buys weliswaar schermde met zijn naderende einde, maar dat het hem voorkwam 'dat hij nog zeer lange leeven' kon.[58] Van Hogendorp bleek er kijk op te hebben. Buys zou in Rusland blijven, Russisch staatsburger worden, en pas in 1832 op 92-jarige leeftijd overlijden.[59] De Voormalige revolutionair zou dusdoende overlijden in één van de politiek meest conservatieve staten van Europa, op dat ogenblik geleid door tsaar Nicolaas I, die als reactionair soeverein én als 'politieman van Europa', de nodige twijfelachtige faam zou verwerven.

De komst van Van Hogendorp betekende niet alleen het vertrek van Buys. Eind mei schreef Van der Goes aan Buys dat een nieuwe Frans-Britse oorlog op het punt stond uit te breken. De staatssecretaris zag de toekomst – natuurlijk terecht – uiterst somber in wegens 'de ontelbare rampen waar onzen zig naauwelijks wederopbeurende Republiek op nieuw ziet blootgesteld'.[60] Weliswaar zou men de Franse regering 'met de gewoone Bataafse trouw' volgen maar het liefst accepteerde men toch een Brits voorstel tot Bataafse neutraliteit. Deze propositie werd ter kennis gegeven aan het Franse bewind dat vanzelfsprekend geen medewerking verleende. Drie weken later verliet de Britse gezant Den Haag en zijn Bataafse collega Londen.[61] De oorlog was een feit.

Terugblikkend op de missie Buys valt op hoezeer de Bataafse Republiek haar zelfstandigheid in St. Petersburg wenste te demonstreren. Dit beviel de Franse regering vanzelfsprekend maar matig.[62] Buys gedroeg zich in de Russische hoofdstad alsof hij de vertegenwoordiger van een volkomen soevereine mogendheid was. De werkelijkheid was een andere. Hoezeer de Bataafse envoyé zich ook profileerde, het was de Franse regering die de Bataafse buitenlandse koers bepaalde. Een langere periode van vrede had Den Haag wellicht meer speelruimte geboden, al valt te betwijfelen of Napoleon deze ontwikkeling zou hebben toegestaan.

57 ARA, Lias Rusland 214, Van Hogendorp aan Van der Goes, 07.06.1803.
58 ARA, Lias Rusland 214, Van Hogendorp aan Van der Goes, 01.07.1803.
59 ARA, Lias Rusland 47, Missive Van Heeckeren, 31.03.1832.
60 ARA, Lias Rusland 198, Van der Goes aan Buys, 24.05.1803.
61 ARA, Lias Rusland 198, Van der Goes aan Buys, 14.06.1803.
62 Zie hiervoor: H.T. Colenbrander, *Gedenkstukken der Algemene Geschiedenis van Nederland van 1794 tot 1840* ('s Gravenhage 1907). Bielefeld , Pruisisch gezant in Den Haag aan Koning Frederik Willem III, 18.06.1801.

Waarom is de figuur Buys nu fascinerend? Dit is eigenlijk om twee redenen. Aller-eerst staat deze Staatse gezant voor het fenomeen hopeloze diplomatieke opdrachten. Zijn missie werd geen succes niet zo zeer omdat hijzelf faalde maar omdat zijn eigen regering te hoge - en dus volslagen onhaalbare - doelstellingen had. Buys merkte pijnlijk dat succes of falen van een diplomaat alles te maken heeft met de macht van de staat die hij representeert. Bij dit axioma vallen persoonlijke inzet en het bezitten van communicatieve vaardigheden in het niet.

Het in Rusland blijven van Buys is ook opmerkelijk. Hoe is het mogelijk dat iemand die ooit het Bataafse gedachtengoed heeft aangehangen in het dictatoriale Rusland zijn verdere - en niet bepaald korte - leven wil slijten? Het was bepaald niet gebruikelijk dat Nederlandse diplomaten niet naar hun vaderland terugkeerden. Buys' excuus van zijn ziekte was duidelijk flauwekul. Hij wilde duidelijk in Rusland blijven. Aangezien de motieven van Buys voor deze keuze moeilijk in te schatten zijn, blijft hij fascineren.